Malta

Profil qasir dwar il-politika kulturali

Imħejji minn Adrian Debattista[1]

Settembru 2023

1. Il-Fatti u l-Figuri

Is-sistema politika: Ir-Repubblika Demokratika Rappreżentattiva Parlamentari

Il-lingwi uffiċjali: Il-Malti u l-Ingliż

	L-aħħar data disponibbli	*L-aħħar data disponibbli fil-5 snin ta' qabel*
Popolazzjoni fl-1 ta' Jannar	542 051 (2022)	475 701 (2017)
PDG f'miljuni ta' EUR	16,870,322,000 (2022)	11 954 676 000 (2017)
PDG per capita f'indiċi ta' SPA (EU27_2020 = 100)	102 (2022)	102 (2017)
Nefqa ġenerali tal-Gvern (f'% ta' PDG)	41 % (2022)	35 % (2017)
Nefqa kulturali pubblika	127 882 000 (2021)	83 646 000 (2016)
Nefqa kulturali pubblika f'% ta' PDG	0.9 % (2021)	0.7 % (2016)
Nefqa kulturali pubblika per Capita	246.13 (2021)	181.72 (2016)
Sehem ta' impjiegi kulturali mit-total tal-impjiegi kollha	4.4 % (2022)	4.8 % (2017)

Sorsi: Eurostat u National Expert

[1] L-awtur jirrikonoxxi wkoll il-kontribuzzjoni ta' l-eks ko-espert Neville Borg għal dan il-Profil Qasir

2. Is-Sistema tal-Politika Kulturali

2.1 *L-Għanijiet*

Il-qafas tal-politika kulturali ta' Malta huwa primarjament definit mill-Politika Kulturali Nazzjonali tal-pajjiż li tistabbilixxi pjan għat-tkabbir olistiku tas-settur kreattiv. L-ewwel Politika Kulturali Nazzjonali ta' Malta, ippubblikata fl-2011[1], iffukat fuq l-iżvilupp tas-settur kulturali f'Malta, billi stabbiliet il-pedamenti għat- tkabbir tas-settur b'enfasi għat-titjib tal-governanza kulturali, li tistabbilixxi grad akbar ta' kooperazzjoni kulturali internazzjonali u t-tisħiħ tal-istatus professjonali tal-arti. Il-politika ddikjarat li l-viżjoni ċentrali tagħha hija "kruċjali sabiex tittrasforma l-attivitajiet kulturali u kreattivi fl-aktar aspett dinamiku tal-ħajja soċjoekonomika ta' Malta fis-seklu 21", bil-għan li tikseb dan billi jkun hemm grad akbar ta' parteċipazzjoni pubblika fl-attivitajiet kulturali, tiffaċilita r-relazzjonijiet bejn il-partijiet interessati madwar is-settur, u tinkoraġġixxi t-tiswir u t-tixrid tal- għarfien.

Il-fokus tat-tieni Politika Kulturali Nazzjonali (PKN 2021)[2] ta' Malta inbidel kemxejn sabiex jagħmel enfasi akbar fuq il-prinċipju tad-dritt għall-kultura. Dan iddikjara li l-kultura hija "forza dinamika li tista' tgħin fin-negozjar tal- integrazzjoni u fil-ġlieda kontra l-esklużjoni billi tnissel il-benesseri għal komunitajiet b'saħħithom u soċjetà koeżiva u reżiljenti. Għal dan il-għan, il-PKN 2021 tirrikonoxxi l-influwenza tad-Dikjarazzjoni tal-UNESCO dwar id-Diversità Kulturali, il-Konvenzjoni dwar il-Protezzjoni u l-Promozzjoni tad-Diversità tal- Espressjonijiet Kulturali, u l-għanijiet ta' żvilupp sostenibbli tan-Nazzjonijiet Uniti (NU). Billi tħaddan b'mod miftuħ il-prinċipji deskritti f'kull wieħed minn dawn id-dokumenti, il- politika kulturali ta' Malta għandha l-għan li tiżviluppa rabtiet aktar sinifikanti bejn l- ekonomija kreattiva u d-diversità kulturali fis-soċjetà Maltija. Il-PKN 2021 tqiegħed il- kunċett tal-benesseri fil-qalba tagħha, u tiddeskrivi l-viżjoni ġenerali tagħha bħala waħda li "tħaddan il-kultura għall-benesseri ta' kulħadd". Madankollu, il-politika kienet influwenzata sew mill-bidliet soċjodemografiċi kontinwi fis-soċjetà Maltija u mill-impatt tal-pandemija tal-COVID-19 fuq il-kundizzjonijiet tax-xogħol u l-ekonomija tas-setturi kulturali u kreattivi ta' Malta.

[1] Malta Parliamentary Secretariat for Tourism, the Environment and Culture. (2011). National Cultural Policy 2011.

[2] Malta Ministry for National Heritage, the Arts and Local Government. (2021). National Cultural Policy 2021.

2.2 Il-Karatteristiċi Ewlenin

Is-sistema tal-politika kulturali ta' Malta hija primarjament infurmata mill-Politika Kulturali Nazzjonali tagħha u hija żviluppata u ppubblikata mill-Gvern ċentrali, permezz tal-Ministeru responsabbli għall-Kultura u l-Arti — bħalissa l-Ministeru għall-Wirt Nazzjonali, l-Arti u l-Gvern Lokali. Ministeri oħra huma wkoll direttament jew indirettament involuti fl-iżvilupp jew l-implimentazzjoni tal- politika kulturali jew permezz ta' approċċi interministerjali kkoordinati jew permezz ta' miżuri li għandhom effett impliċitu fuq il-politika kulturali.

Il-PKN 2021 tfasslet wara li twaqqaf grupp ta' ħidma ddedikat ta' esperti ta' politika kulturali, u rappreżentanti istituzzjonali u tas-settur privat, li kitbu d- dokument ta' politika, wettqu riċerka, ikkoordinaw il -proċess ta' konsultazzjoni pubblika u wettqu laqgħat mal-partijiet ikkonċernati. Dan wassal għal qafas ta' politika bbażat fuq il-kunċetti tad-drittijiet kulturali u l-iżvilupp sostenibbli kif definiti mill-Aġenda 2030 tan-NU, id-Dikjarazzjoni tal-UNESCO tal-2001 u l- Konvenzjoni tal-UNESCO tal-2005, li jimmaterjalizzaw fi tmien oqsma ta' prijorità (ara 3.1).

Il-baġit għas-setturi kulturali u kreattivi huwa stabbilit ukoll mill-Gvern ċentrali fil-previżjonijiet baġitarji annwali tiegħu ppubblikati mill-Ministeru għall-Finanzi, li jistabbilixxi l-investiment pubbliku li qed jiġi allokat, inklużi l-linji baġitarji individwali għall-Organizzazzjonijiet Kulturali Pubbliċi, l-inizjattivi kulturali, u l- programmi ta' finanzjament għall-arti. Filwaqt li l-allokazzjoni baġitarja ewlenija għas-setturi hija diretta lejn il-Ministeru responsabbli għall-Kultura, hemm ukoll Ministeri oħra responsabbli fl-amministrazzjoni tal-baġit tal-kultura permezz ta' miżuri speċifiċi bħall-Ministeri għall-Edukazzjoni u għat-Turiżmu.

It-teħid tad-deċiżjonijiet f'Malta ilu għal żmien twil iċċentralizzat ħafna, b'deċentralizzazzjoni parzjali li qed isseħħ permezz tal-kunsilli lokali u reġjonali (anki jekk b'setgħat u riżorsi limitati)[3]. Madankollu, matul l-aħħar għaxar snin, kien hemm sforzi kontinwi biex tiġi appoġġjata d-deċentralizzazzjoni tal-politika u l-amministrazzjoni kulturali, kif ukoll f'termini ta' attività kulturali istituzzjonali nnifisha. L-ewwel fost dan kien l-Att dwar il-Kunsill Malti tal-Arti (2015)[4], li wassal għal devoluzzjoni akbar tas-setgħat fl-Organizzazzjonijiet Kulturali Pubbliċi (inizjalment disgħa, imbagħad żdiedu għall-11), b'kull waħda awtonoma u b'personalità ġuridika distinta.

[3] Cutajar, JosAnn , & Magro, J. (2009). Political decentralisation in the Maltese Islands. Malta in the European Union : Five Years on and Looking to the Future, 113-128.
[4] Arts Concil Malta Act 2015

Dan huwa ulterjorment enfasizzat fil-PKN 2021, li tiddeskrivi l-ħtieġa li "tiżdied id-deċentralizzazzjoni u d-devoluzzjoni lill-kunsilli reġjonali u lokali" bħala waħda mill-objettivi tal-politika tagħha. Il-Politika tappella għal responsabbiltà akbar fuq il-korpi tal-Gvern Lokali bħala forza li tixpruna l-iżvilupp u t-trawwim tal- identitajiet kulturali lokali. B'mod speċifiku, il-kunsilli lokali u reġjonali għandu jkollhom kontroll aktar dirett fuq il-ġestjoni tar-riżorsi u l-wirt kulturali li jaqa' taħt il-ġurisdizzjoni tagħhom, kif ukoll riżorsi akbar biex jixprunaw inizjattivi li jappoġġjaw l-innovazzjoni kulturali u l-involviment tal-komunità fost il- komunitajiet lokali.

It-tnedija tal-ewwel Strateġiji Kulturali Reġjonali ta' Malta fl-2022 immarkat pass sinifikanti f'dan ir-rigward, billi ħeġġet it-tkabbir tal-attivitajiet kulturali fil-livell lokali u reġjonali, aktar milli fil-livell nazzjonali. Dawn l-istrateġiji jfittxu li jpoġġu fil-prattika r-rakkomandazzjonijiet tal-PKN 2021 billi jappoġġjaw l-iżvilupp bażiku tal-attività kulturali permezz tal-bini tal-kapaċitajiet u l-investiment fir-riżorsi umani u soċjali[5].

2.3 Is-Sistema ta' Governanza: L-Organigramma Organizzattiva

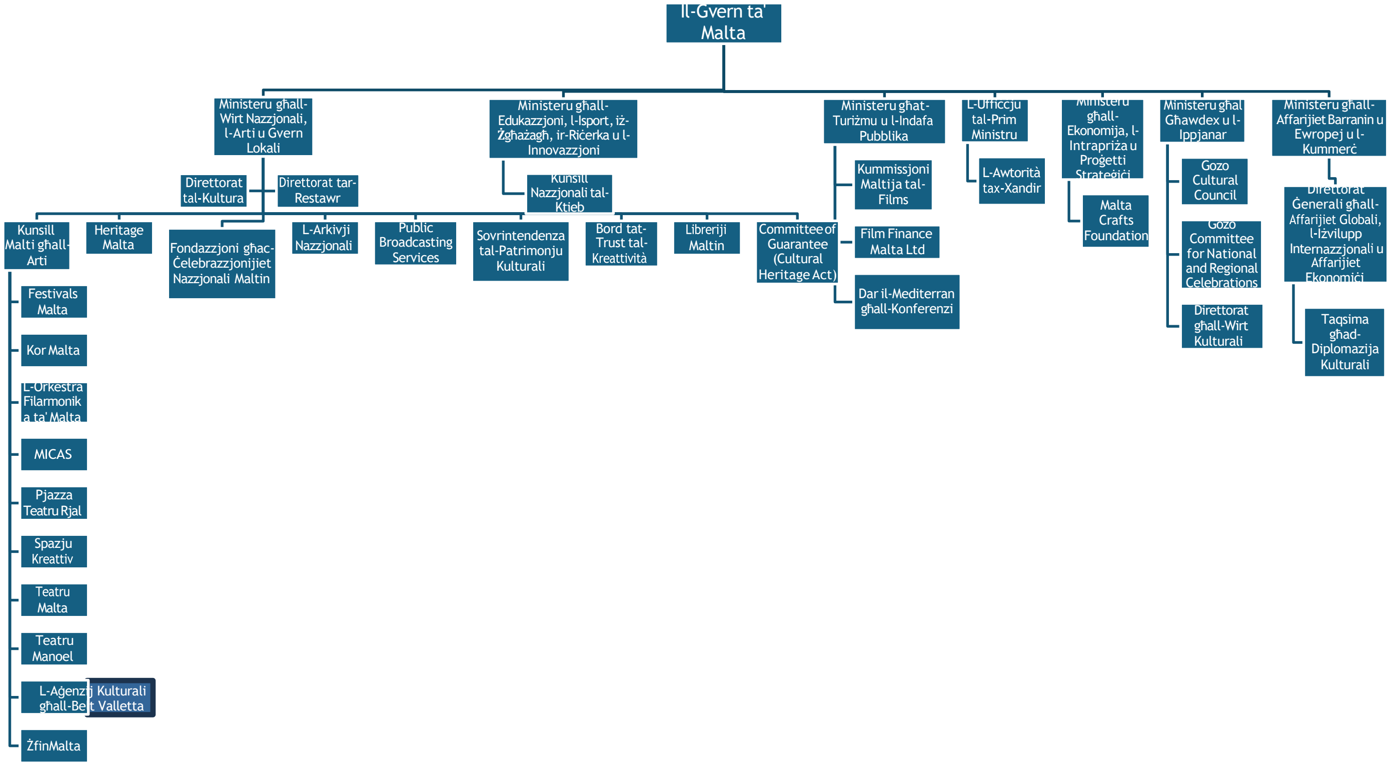

[5] Regional Cultural Strategies 2022-2027.

2.4 L-Isfond

L-attività kulturali f'Malta kienet fil-biċċa l-kbira ffurmata minn privileġġ politiku, ekkleżjastiku, edukattiv jew tal-familja u mill-influwenza matul l-istorja tagħha.

1950–1960: Il-perjodu ta' wara l-gwerra f'Malta kien ikkaratterizzat minn dibattitu pubbliku jaħraq dwar ir-relazzjoni ta' Malta mal-mexxejja kolonjali tagħha u l- ispinta possibbli għall-indipendenza[6], li waslet f'sensiela ta' rvellijiet kontra l- awtoritajiet kolonjali f'April tal-1958. Din it-tensjoni bejn l-istorja kolonjali ta' Malta u l-indipendenza tagħha kellha tidwi fil-politika kulturali ta' Malta għal għexieren ta' snin li ġejjin.

1960–1970: Għalkemm ma kien hemm l-ebda struttura formali tal-politika kulturali matul dan id-deċennju, dan immarka l-bidu ta' perjodu ta' tiġdid kulturali, b'mod partikolari fil-qasam tal-letteratura, fejn ġenerazzjoni ġdida ta' kittieba u intellettwali waqqfet il-Moviment Qawmien Letterarju (Moviment għall- Promozzjoni tal-Litteratura) fl-1967. Id-Dipartiment tal-Kultura ġie stabbilit bħala entità settorjali fl-1962 u twaqqfet l-Orkestra tat-Teatru Manoel[7].

1980–1990: Il-kunċett ta' aċċessibbiltà kulturali jsir aktar mifrux, biż-żewġ partijiet ewlenin iwiegħdu li jiżguraw li l-kultura ssir aktar aċċessibbli għal setturi usa' tas-soċjetà. Id-Dipartiment tal-Kultura ġie estiż f'dipartiment sħiħ fl-1987.

1990–2000: Abbozz ta' proposti biex jinħoloq il-Kunsill Malti għall-Kultura u l-Arti ġew ippreżentati fl-1993 u l-1999. L-Att dwar l-Arkivji Nazzjonali li nħoloq fl-1990, il-Kunsill Nazzjonali taż-Żfin stabbilit fl-1995, u l-Orkestra tat-Teatru Manoel ġiet ittrasformata fl-Orkestra Nazzjonali fl-1997.

2000–2010: Il-Kunsill Nazzjonali tal-Ktieb ġie stabbilit fl-2001 permezz ta' leġiżlazzjoni sussidjarja. L-2002 rat it-twaqqif tal-Kunsill Malti għall-Kultura u l- Arti (stabbilit mill-Kapitolu 444 tal-Kunsill Malti għall-Kultura u l-Att dwar l-Arti — li jissostitwixxi d-Dipartiment tal-Kultura preċedenti — u l-Wirt ta' Malta skont id- dispożizzjonijiet tal-Att dwar il-Wirt Kulturali (Kapitolu 444,l-Att 8). Dan kien segwit mill-pubblikazzjoni tal-ewwel Strateġija Nazzjonali għall-Wirt Kulturali fl- 2006. St. James Cavalier – Iċ-Ċentru għall-Kreattività jniedi grupp ta' riflessjoni għall-kultura intitolat il-Forum Kreattiv tal-Belt Valletta, li jagħti bidu għal diskussjonijiet dwar il-politika kulturali nazzjonali għas-snin li ġejjin. Fl-2009 ġiet stabbilita kummissjoni interministerjali biex tħejji għall-offerta ta' Malta biex tospita l-Kapitali Ewropea tal-Kultura (ECoC).

---

[6] Simon C. Smith (2007) Integration and Disintegration: The Attempted Incorporation of Malta into the United Kingdom in the 1950s, The Journal of Imperial and Commonwealth History, 35:1, 49- 71, DOI: 10.1080/03086530601143396.

[7] The Ministry of Education (2001) Cultural Policy in Malta: a discussion document

2010 — preżenti: L-ewwel Politika Kulturali Nazzjonali ġiet ippubblikata fl -2011, segwita mill-Istrateġija għall-Ekonomija Kreattiva fl-2012, li tiddefinixxi l- parametri tal-industriji kreattivi u tistabbilixxi perkorsi strateġiċi għas-settur. Fl- istess sena l-Libreriji ta' Malta hija stabbilita bħala aġenzija nazzjonali permezz tal-Att tal-2011 dwar il-Libreriji ta' Malta. Fl-2015 l-MCCA jiġi ristrutturat u jsir il- Kunsill Malti għall-Arti permezz tal-Att dwar il-Kunsill Malti għall-Arti , li jadotta rwol strateġiku ġdid għas-settur. Fl-istess sena, il-Kunsill Malti għall-Arti jniedi l- ewwel Strateġija2020 bl-isem ta' Create2020.

Fl-2018, il-belt kapitali ta' Malta — il-Belt Valletta saret il-Kapitali Ewropea tal- Kultura bi programm ikkoordinat mill-Fondazzjoni Valletta 2018, imwaqqaf mill- Gvern nazzjonali. Fl-2019, il-Fondazzjoni ssir l-Aġenzija Kulturali għall-Belt Valletta (VCA) stabbilita biex tikkontribwixxi għal-legat ta' Valletta 2018. It- tnedija ta' MUŻA- il-Mużew Nazzjonali tal-Arti kien proġett ewlieni tal-Valletta fit- tmiem l-2018, li ssottwixxa l-Mużew Nazzjonali tal-Belle Arti preċedenti u rriloka mid-Dar tal-Ammiraljat għall-Berġa tal-Italja.

It-tieni Politika Kulturali Nazzjonali ġiet ippubblikata fl -2021, għaxar snin wara li nħarġet il-politika oriġinali. Din kienet segwita mit-tnedija tat-tieni dokument ta' strateġija — Strateġija2025 mill-Kunsill Malti ghall-Arti (KMA) intitolat "Isma', Oħloq, Imraħ", fl-2022[8].

Fit-tmiem tal-2022 tniedet l-ewwel Strateġija Kulturali Reġjonali ta' Malta li tkopri s-sitt reġjuni. Din l-istrateġija tgħin sabiex l-politika kulturali tiġi rikonoxxuta b'mod espliċitu fuq livell reġjonali u lokali.

[8] Arts Council Malta launches Strategy 2025 – 'Care Create Flourish'

3. L-Affarijiet Kulturali Kurrenti

3.1 L-Iżviluppi Ewlenin

It-tmien oqsma ta' prijorità tal-PKN 2021 li għandhom iservu ta' standard li bih jiġu evalwati l-miżuri ta' politika huma:

1. It-tisħiħ tal-Governanza Kulturali

2. Iż-żieda fl-aċċess kulturali u t-twessigħ tal-parteċipazzjoni

3. L-elevazzjoni tal-istatus tal-artist u tal-professjonisti fis-setturi kulturali, kreattivi u tal-wirt.

4. It-titjib tal-edukazzjoni artistika u kulturali

5. L-iżvilupp tal-infrastruttura kulturali

6. Il-protezzjoni u s-salvagwardja tal-Wirt Kulturali

7. Il-promozzjoni ta' Għawdex kulturalment distintiv

8. It-tisħiħ tar-relazzjonijiet kulturali internazzjonali

Filwaqt li l-prijoritajiet kollha xi ftit jew wisq irriflettew u kienu jirriflettu d-dibattitu pubbliku u l-azzjonijiet ta' dawk li jfasslu l-politika, sew jekk b'relazzjoni diretta ma' KPN 2021 jew le, xi żviluppi ewlenin kienu integrali għax-xejriet tal-klima tal- politika kulturali Maltija riċenti. Dawn jinkludu:

- Żidiet ġenerali fil-baġit tal-Gvern lejn istituzzjonijiet kulturali, programmi ta' finanzjament, proġetti ta' wirt kulturali u infrastrutturali u avvenimenti kulturali nazzjonali. Dawn iż-żidiet kienu twaqqfu minħabba l-pandemija tal-COVID-19 iżda n-nefqa kulturali baqgħet aktar minn 1.5 % tal-baġit nazzjonali totali[9]. B'riżultat ta' dan, għadd ta' programmi ta' finanzjament ġew estiżi jew introdotti minn entitajiet pubbliċi biex jappoġġjaw u jiffaċilitaw proġetti artistiċi, proġetti ta' wirt kulturali, edukazzjoni tal-arti u żvilupp professjonali, diplomazija kulturali u programmi ta' esportazzjoni.[10] [11]

---

[9] Malta Ministry for National Heritage, the Arts and Local Government. (2021). National Cultural Policy 2021, p. 21
[10] €1.3 million programme support scheme aimed at restarting the local arts sector
[11] Culture Heritage Schemes for 2022 launched as part of €7 million investment

- Iż-żieda fil-pressjoni mis-soċjetà ċivili wasslet għal riformi fil-liġijiet dwar iċ-ċensura u l-blasfemija kif ukoll dispożizzjonijiet ġodda għall-Kodiċi Kriminali u l-Att dwar il-Komunikazzjonijiet Elettroniċi, biex tissaħħaħ il - libertà tal-espressjoni artistika[12]. Ir-riformi tal-media lejn titjib fil-libertà tal- istampa u l-protezzjoni tal-ġurnalisti ilhom biex jidħlu fis-seħħ mill-2022, wara r-rakkomandazzjonijiet mill-inkjesta pubblika dwar l-assassinju tal- ġurnalista Daphne Caruana Galizia fl-2017[13]. Il-partijiet ikkonċernati indipendenti ewlenin bħall-IĠM (L-Istitut tal-Ġurnalisti Maltin) kienu involuti fil-proċess ta' konsultazzjoni li kien meqjus bħala fil-bżonn ta' approċċ aktar inklużiv minn xi organizzazzjonijiet mhux governattivi (NGOs) [14] [15]internazzjonali u lokali.

- Id-denominazzjoni tal-Belt Valletta bħala l-Kapitali Ewropea tal-Kultura (ECoC) tal-2018 xprunat investiment sinifikanti, li kien ta' benefiċċju għas- setturi tar-riġenerazzjoni, tal-ospitalità, tal-catering u kulturali tal-belt. Dan wassal għat-twaqqif ta' żewġ ċentri kulturali ġodda (MUŻA — Il-Mużew Nazzjonali tal-Arti u l-Valletta Design Cluster) u t-twaqqif tal-Aġenzija Kulturali tal-Belt Valletta. Filwaqt li l-ECoC kellha impatt pożittiv fuq l- investiment, it-turiżmu, id-dinamiżmu, u l-infrastruttura, hija ffaċċjat kritika talli ppromwoviet il-ġentrifikazzjoni u l-kummerċjalizzazzjoni, u affettwat il-vijabbiltà tal-belt[16]. Il-każ ta' 'Is-Suq Tal-Belt', li huwa suq intern, eżemplifika dawn il-kwistjonijiet, u kkuntrasta mal-approċċ immexxi mill- komunità tal-Valletta Design Cluster. [17] [18] Il-PKN 2021 għandha l-għan li ssaħħaħ l-involviment tal-komunità fl-iżvilupp kulturali, filwaqt li tispira ruħha mill-kunċett ta' Baukultur fid-Dikjarazzjoni ta' Davos tal-2018.

- Sa mill-bidu tal-pandemija tal-COVID-19 fl-2020, il-komunitajiet artistiċi f'Malta u fl-Ewropa saru dejjem aktar vokali dwar il-kundizzjonijiet tax- xogħol prekarji tagħhom. Ir-restrizzjonijiet relatati mal-pandemija aggravaw dawn l-isfidi, li wasslu għal promozzjoni akbar għal strutturi tal- impjiegi aktar ġusti[19]. B'rispons, il-Gvern Nazzjonali ta' Malta qed jaħdem fuq l-ewwel Karta għall-Istatus tal-Artist li qatt saret, żviluppata f'konsultazzjoni ma' prattikanti u assoċjazzjonijiet kulturali indipendenti.

[12] Bill to 'strengthen freedom of artistic expression' approved by parliament
[13] Free press to be protected under constitution in media reform
[14] PM agrees to freeze media reform for consultation
[15] Malta: Press freedom groups urge PM to deliver strong media law reforms
[16] Ebejer, J., Xuereb, K., & Avellino, M. (2021). A critical debate of the cultural and social effects of Valletta 2018 European Capital of Culture. Journal of Tourism and Cultural Change, 19(1), 97-112.
[17] Valletta's infrastructural boom has residents wary
[18] Zammit, A., & Aldeiri, T. (2018). Assessing the relationship between community inclusion and space through Valletta 2018 cultural infrastructural projects on various community groups. The impacts of the European capital of culture: final research report, 50-72.
[19] Silent no more: artists protest and call for sustainable events plan (timesofmalta.com)

Din il-karta għandha l-għan li tistandardizza l-prattiki u tistabbilixxi protezzjonijiet legali għall-artisti, u fl-aħħar mill-aħħar ittejjeb il- kundizzjonijiet tax-xogħol tagħhom. Il-Kunsill Nazzjonali għall-Arti ta' Malta qed imexxi dan l-isforz, li beda fl-2023. Barra minn hekk, ġiet implimentata miżura fiskali, li tnaqqas it-taxxa fuq l-introjtu għall-artisti li jaħdmu għal rashom minn 15 %, li hija r-rata minima, għal 7.5 %[20]. Matul il-pandemija, il-miżuri ta' appoġġ kienu jinkludu s-Suppliment għall-Pagi tal-Ħaddiema affettwati mill-Covid, l-Iskemi Restart tal-Kunsill Malti għall- Arti, u l-appoġġ ta' wara l-pandemija għall-organizzazzjonijiet tal-wirt kulturali mill-Ministeru għall-Wirt Nazzjonali, l-Arti u l-Gvern Lokali.

- Il-White Paper dwar ir-Riforma tal-Gvern Lokali ppubblikata fl-2018 ipproponiet miżuri għall-assigurazzjoni tal-awtonomija u d- deċentralizzazzjoni tal-Gvern Lokali. Dan il-proċess ta' deċentralizzazzjoni fil-politika kulturali laħaq stadju importanti bl-iżvilupp u t-tnedija tas-sitt Strateġiji Kulturali Reġjonali fl-2022 bħala oqfsa ta' gwida għall-iżvilupp kulturali u artistiku fuq livell reġjonali. Flimkien mad- Diviżjoni tal-Gvern Lokali u l-Assoċjazzjoni għall-Kunsilli Lokali, il-Kunsill Malti għall-Arti mexxa r-riċerka u l-iżvilupp ta' strateġija kulturali unika għal kull reġjun.

- Biex tindirizza r-rati ta' parteċipazzjoni kulturali aktar baxxi meta mqabbla mal-medja tal-UE[21], Heritage Malta implimentat il-programm tal-Heritage Passaport għat-tfal u l-adulti li jakkumpanjawhom fl-2018, kif ukoll ospitat avvenimenti ta' jum għall-pubbliku. L-għan kien li jittejjeb l-aċċess għal siti kulturali għaċ-ċittadini. Dan il-programm issa ġie estiż biex jinkludi ċittadini anzjani[22]. Fl-2021, il-Kunsill Malti għall-Arti wettaq studju dwar l- involviment tal-udjenza ma' organizzazzjonijiet kulturali pubbliċi matul ir - restrizzjonijiet tal-pandemija, fejn sab rati baxxi ta' attendenza u motivazzjoni limitata għall-involviment online[23]. L-istudju rrakkomanda li l- Organizazzjonijiet Kulturali Pubbliċi (PCOs) jinvestu fil-bini ta' relazzjonijiet aktar b'saħħithom mal-komunitajiet lokali, l-espansjoni tal- bażijiet tad-*data* tal-udjenza tagħhom, u l-iżvilupp ta' programmazzjoni aktar inklużiva.

- Wara żieda fir-rikonoxximent tal-ħtieġa li jiġi protett u ġestit il-wirt kulturali ta' taħt l-ilma, l-Att Nru XIX tal-2019 fl-Att dwar il-Wirt Kulturali ġie introdott bħala emenda biex jiġi żgurat li għall-ewwel darba, il-fdalijiet kulturali kollha li għandhom aktar minn 50 sena u li jinsabu f'qiegħ il-baħar

[20] Budget 2022: New 7.5% income tax rate for artists (timesofmalta.com)

[21] Briguglio, M. (2017). Cultural Participation: Small population–Big variation. Perspectives of cultural participation in Malta, 13-30.

[22] Introducing Heritage Malta Passport - Heritage Malta

[23] Survey shows abysmal interest in arts and cultural events in Malta (timesofmalta.com)

territorjali ta' Malta ngħataw l-istess livell ta' protezzjoni bħas-siti terrestri. B'rikonoxximent ta' din ir-responsabbiltà, l-Unità tal-Wirt Kulturali ta' Taħt l-Ilma (UCHU) ġiet stabbilita fi ħdan il-Heritage Malta fl-2019[24]. Aktar tard fl-2021, Malta rratifikat il-Konvenzjoni tal-UNESCO tal-2001 dwar il- Protezzjoni tal-Wirt Kulturali ta' Taħt l-Ilma[25].

- Malta rratifikat il-Konvenzjoni tal-UNESCO tal-2003 għall-Ħarsien tal-Patrimonju Kulturali Intanġibbli fl-2017. B'riżultat ta' dan, id-Direttorat għall-Kultura ngħata l-kompitu li jipproteġi u jippromwovi l-wirt kulturali intanġibbli. Dan isir billi jinħoloq Inventarju Nazzjonali li jinkludi elementi nominati mill-komunitajiet. Dawn l-elementi huma evalwati biex jiġi ddeterminat jekk jixirqilhomx rikonoxximent u protezzjoni nazzjonali u globali. Id-Direttorat imbagħad japplika mal-UNESCO għar-rikonoxximent ta' dawn l-elementi abbażi tar-rakkomandazzjonijiet ta' bord nazzjonali. F'Diċembru tal-2020, il-ħobża bil-ħmira Maltija msejħa "ftira" saret l-ewwel element Malti li ġie inkluż fil-Lista tal-UNESCO tal-Wirt Kulturali Intanġibbli tal-Umanità[26]. Sena wara l-mużika folkloristika tradizzjonali "l- Għana" ġiet approvata wkoll biex tiġi inkluża fil-lista[27].

- L-industrija tal-films ta' Malta sservi primarjament bħala lok għall-produzzjonijiet internazzjonali minħabba riżorsi lokali limitati. Fl-2016, il-Ministeru għat-Turiżmu nieda l-Politika Nazzjonali tal-Films, billi offra inċentivi finanzjarji, regolamenti dwar l-impjiegi, u miżuri biex tingħata spinta lit-turiżmu tal-iskrin u l-edukazzjoni tal-films[28]. Storikament, id- diskussjonijiet enfasizzaw l-impatt ekonomiku u turistiku tal-industrija, li rriżulta f'zieda fir-rifużjoni tal-flus għall-produtturi tal-films minn 27 % għal massimu ta' 40 % fl-2019 [29] [30]. Filwaqt li tfaħħret mill-produtturi internazzjonali, din iż-żieda, ma kinitx nieqsa minn kontroversja, peress li tqieset min-nies midħla tal-industrija bħala waħda li tinċentiva n-nefqa barranija fuq l-investiment fit-talent u r-riżorsi lokali. B'risposta għal dan il-Kummissjoni Maltija għall-Films wieġbet li r-rifużjoni kkontribwixxiet għal aktar opportunitajiet ta' impjiegi[31]. Id-*data* disponibbli għadha mhix ċara dwar jekk iż-żieda wasslitx direttament biex aktar

[24] First Underwater Cultural Heritage Unit for the management and protection of underwater cultural assets launched - Heritage Malta
[25] PRESS RELEASE BY THE MINISTRY FOR NATIONAL HERITAGE, THE ARTS AND LOCAL GOVERNMENT Heritage Malta welcomes ratification of UNESCO Underwater Heritage Convention
[26] Intangible Cultural Heritage Malta (ichmalta.org)
[27] Malta's Għana joins the rumba on Unesco's intangible cultural heritage list (timesofmalta.com)
[28] Malta's first film industry policy launched (timesofmalta.com)
[29] Film about Duke from Corsica among the 20 films shot in Malta this year - TVMnews.mt
[30] Malta Film Commission. (2018). Financial Incentives for the Audiovisual Industry: Cash Rebate Guidelines
[31] Rebates are good but favour foreign companies: local film-makers (timesofmalta.com)

produzzjonijiet internazzjonali jiġu ffilmjati f'Malta meta mqabbla mal-perjodu ta' qabel l- 2019. Madankollu, *data* riċenti tal-UE dwar l-Għajnuna mill-Istat uriet li b'kollox 54 produzzjoni ngħataw ir-rifużjoni ta' 40 % bejn l-2019 u l-2023 (inklużi l-produzzjonijiet Maltin)[32]. Is-sena 2021 tammonta għal 22 produzzjoni internazzjonali[33], li tindika żieda meta mqabbla mal-34 produzzjoni internazzjonali bejn l-2005 (is-sena tal-introduzzjoni tar- rifużjoni) u l-2014[34]. Riċentement, il-Kummissjoni Maltija għall-Films ippreżentat ukoll riżultati minn studju li kkummissjonat, li kkonkluda li r - rifużjoni kellha effett multiplikatur ta' 3 fuq l-ekonomija Maltija — iżda l- istudju ma ġiex ippubblikat u d-*data* tiegħu mhijiex pubblikament disponibbli[35]. L-istrateġija ta' kummerċjalizzazzjoni globali 'aggressiva' tal-Kummissjoni Maltija għall-Films[36] qajmet kontroversja, bi kritika li ffukat fuq l-allokazzjoni eċċessiva għall-attenzjoni internazzjonali għad- detriment tal-finanzjament lokali matul il- Malta Film Week tal-2022 u l- Malta Film Awards[37]. Il-Malta Producers Association (MPA) u l-MEIA qajmu tħassib dwar l-isfidi tas-settur tal-films lokali[38], li wassal sabiex il- Kummissarju tal-Films ta' Malta ħabbar viżjoni għall-2030[39] li ġiet milqugħa mill-MPA u l-MEIA, fejn appellaw għal aktar finanzjament lokali[40]. Fl-2023, il-Kummissjoni Maltija għall-Films ospitat il-Mediterrane Film Festival inawgurali, li jinkludi films tal-pajjiżi Mediterranji, iżda ffaċċja reazzjoni negattiva għall-ispejjeż għoljin tiegħu relatati mal-miżati tal- parteċipanti internazzjonali u l-ospitalità[41].

- Fl-2019, il-Kunsill Nazzjonali tal-Ktieb (KNK) organizza l-inawgurazzjoni tal-Kungress Nazzjonali tal-Kittieba, li wassal għall-approvazzjoni ta' abbozz ta' liġi li jenfasizza kumpens ġust għall-awturi. Dan l-abbozz ta' liġi jallinja mad-Direttiva tal-UE 2019/790 dwar id-drittijiet tal-awtur[42]. Il- KNK nieda wkoll il-Fond għall-Adattament Ċinematografiku, li rriżulta fl-ewwel film adattat minn

[32] Revealed: the films and TV series handed €143m in five years (timesofmalta.com)
[33] Study shows that 22 productions filmed in Malta in 2021 left €68 million in the local economy - TVMnews.mt
[34] Fact-check: Do cash rebates for films work? (timesofmalta.com)
[35] Study that 'proves' film rebates work will not be made public, minister says (timesofmalta.com)
[36] Sustaining film cash rebate – Malcolm Scerri-Ferrante (timesofmalta.com)
[37] Major producers boycott Malta Film Awards (timesofmalta.com)
[38] ČelebrAZZJONI: New National Film Campaign Launched To Stand Up For Local Industry (lovinmalta.com)
[39] Minister for Tourism announces 'Vision 2030' investment in aid of filming industry - The Malta Independent
[40] Joint Statement from MPA & MEIA About Vision 2030 Launched Today by Minister for Tourism
[41] Film stars' lavish Malta trips funded by taxpayers: 'Total cost at least €1m' (timesofmalta.com)
[42] Historic Maltese writers' congress passes economic rights motion (maltatoday.com.mt)

rumanz Malti[43]. Fl-2020, il-Gvern Malti ppropona diversi riformi legali biex jikkonforma mal-istandards tal-UE, inkluż il- Kuntratt tal-Education Exception, l-Att tal-Kunsill Nazzjonali tal-Ktieb għall-awtonomija, ir-Riforma tad-Drittijiet tal-Awtur, u Inċentivi tat-Taxxa għar-royalties tal-awtur mingħajr taxxa u r-rifużjonijiet tal-pubblikaturi[44]. Ġie ffirmat ftehim bejn il-Ministeru għall-Edukazzjoni, il-KNK, u l- Organizzazzjoni tad-Drittijiet Reprografiċi biex jirregola l-użu tal-kotba fl- iskejjel pubbliċi, għall-benefiċċju tal-awturi u l-pubblikaturi[45]. Fl-2021 u fl- 2022, il-letteratura Maltija bdiet tiġi tradotta iktar. Il-KNK ippromwoviha internazzjonalment permezz ta' traduzzjonijiet għall-Ingliż, għat-Taljan u għall-Ispanjol, kollaborazzjonijiet, u filmati qosra[46].

3.2 It-Temi Ewlenin

Id-Drittijiet Kulturali

Sa mill-formazzjoni tal-PKN 2021, id-drittijiet kulturali żdiedu fil-prominenza fuq l-aġenda nazzjonali sal-punt li d-dokument ta' politika "jappoġġja impenn affermat mill-ġdid għall-inklużjoni tal-kultura u d-drittijiet kulturali fir-riforma Kostituzzjonali" (p. 13).Għal dan il-għan, fl-2022, il-Kunsill Malti għall-Arti ppubblika pakkett ta' riżorsi għall-operaturi kulturali intitolat "Dritt għall- Kultura"— maħsub biex jiggwida fl-iżvilupp u l-implimentazzjoni ta' proġetti kulturali fid-dawl tal-kunċetti tad-drittijiet kulturali skont il-Konvenzjonijiet tal- UNESCO[47]. Fl-2022, Il-Kunsill Malti għall-Arti nieda l-Istrateġija 2025 li tiddikjara li l-missjoni tal-Kunsill hija "xprunata mid-drittijiet kulturali" u b'hekk issostni l- azzjonijiet u l-għanjiet tagħha[48]. B'riżultat ta' dan, il-KMA ħabbar programmi ta' finanzjament li jintegraw il-prinċipji tad-drittijiet kulturali b'mod aktar espliċitu, nieda kampanja ta' promozzjoni u ta bidu għal pjattaformi ta' skambju li jduru madwar it-tema. Barra minn hekk, se jkun qed jospita il-Konferenza tal-Politika Kulturali Internazzjonali mal-Assoċjazzjoni tal-Kompendju tal-Politiki u x-Xejriet Kulturali b'enfasi fuq l-istess tema[49].

Il-Libertà tal-Espressjoni Artistika

Fl-2015, Malta qanqlet dibattitu nazzjonali dwar iċ-ċensura wara l-kawża t'oxxenità tar-rumanzier Alex Vella Gera u l-pubblikatur Mark Camilleri[50]. Emendi

---

[43] Kunsill Nazzjonali Tal-Ktieb - The NBC Film Adaptation Fund
[44] Kunsill Nazzjonali tal-Ktieb – Annual Report 2020
[45] €100,000 investment to defend work of publishers and writers (timesofmalta.com)
[46] Kunsill Nazzjonali tal-Ktieb – Annual Report 2022
[47] Arts Council Malta – Right to Culture
[48] Arts Council Malta – Strategy 2025
[49] Malta | International Cultural Policy Conference 2023 | ASEF culture360
[50] Overdue censorship reform (timesofmalta.com)

wasslu għall-abolizzjoni tal-liġi taż-'żebliħ' tar-reliġjon fl-2016[51]. Il-projbizzjoni tad-dramm "Stitching" wasslet għal battalji legali u finalment biddlet il -Maltese Board of Film and Stage Classification ma' Film Age Classification Board li ma jiċċensurax. Fl-2018, il-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem iddeċidiet favur il-libertà tal-espressjoni b'għotja tal-ħlas tad-danni u ppermettiet li d-dramm jittella' b'suċċess, iżda ħolqot diffikultajiet finanzjarji fuq il-kumpanija tat-teatru.
[52] [53]

Il-Kamra tar-Rappreżentanti ta' Malta approvat b'mod unanimu abbozz ta' liġi favur il-libertà tal-espressjoni artistika fit-12 ta' Lulju 2023. Introdott mill-Ministri Owen Bonnici u Byron Camilleri f'Ġunju tal-istess sena, dan jipproteġi lill-artisti mill-prosekuzzjoni u jippromwovi espressjoni kulturali wiesgħa, b'dispożizzjonijiet speċifiċi fil-Kodiċi Kriminali u l-Att dwar il-Komunikazzjonijiet Elettroniċi. L-abbozz jiffoka fuq theddid kredibbli u realistiku f'azzjoni ġudizzjarja u jissalvagwardja dikjarazzjonijiet online taħt kuntesti artistiċi, komiċi u satiriċi[54].

Il-Libertà tal-Istampa

Ix-xenarju tal-media ta' Malta kien ikkaratterizzat minn sfidi kontinwi għal-libertà tal-istampa, b'mod partikolari mill-qtil tal-ġurnalista Daphne Caruana Galizia fl- 2017. It-tħassib dwar is-sigurtà tal-ġurnalisti, il-kawżi strateġiċi kontra l- parteċipazzjoni pubblika (SLAPP), u l-indħil politiku fil-media wasslu għal appelli għal riforma[55]. Filwaqt li l-Gvern ħa passi biex jindirizza dawn il-kwistjonijiet, inkluż il-formazzjoni ta' Kumitat ta' Esperti dwar il-Media, teżisti kritika dwar it- trasparenza u l-adegwatezza tar-riformi proposti[56]. L-NGOs tal-media internazzjonali enfasizzaw il-ħtieġa għal konsultazzjoni usa' u liġijiet aktar komprensivi kontra s-SLAPP[57].

L-Istatus tal-Artist

Il-pandemija wasslet lill-komunità artistika u lill-entitajiet pubbliċi ta' Malta bħall- Kunsill Malti għall-Arti (KMA) biex jindirizzaw il-kundizzjonijiet prekarji għall- artisti. L-inizjattivi kienu jinkludu proċessi ta' konsultazzjoni, appoġġ finanzjarju bħas-Suppliment għall-Pagi tal-Ħaddiema affetwati mill-Covid, u finanzjament flessibbli tal-arti. Dan wassal ukoll għall-formazzjoni tal-Assoċjazzjoni tal-Artisti Indipendenti (MEIA), żieda fir-riċerka dwar l-impjiegi kulturali, il-promozzjoni, il- kollaborazzjoni, u l-politiki fiskali favorevoli. Żvilupp notevoli kien il-proposta tal-

[51] Updated | Religious vilification removed from Maltese law, Archbishop: 'Lord forgive them…' - MaltaToday.com.mt
[52] Whyatt, S. (2023). Free to Create: Artistic Freedom in Europe - Council of Europe report on the freedom of artistic expression
[53] Stitching Up censorship - The Malta Independent
[54] Bill to 'strengthen freedom of artistic expression' approved by parliament (timesofmalta.com)
[55] Malta: Comprehensive reforms still needed to protect journalists - ARTICLE 19
[56] Daphne Foundation outlines minimum media reform requirements - The Malta Independent
[57] Malta: Anti-SLAPP proposals require a more ambitious approach - ARTICLE 19

Gvern tal-2022 biex tiġi stabbilita Karta għall-Istatus tal-Artist, bl-għan li jiġu standardizzati u mtejba l-kundizzjonijiet tax-xogħol tal-artisti filwaqt li tingħata spinta lit-trasparenza u r-responsabbiltà kemm fis-settur pubbliku kif ukoll f'dak privat. Fl-2023, il-Kunsill Malti għall-Arti beda proċess ta' konsultazzjoni biex jiżviluppa l-Karta, li tiffoka fuq oqsma bħall-impjiegi, is-sigurtà soċjali, il-proprjetà intellettwali, l-iżvilupp tal-ħiliet, u l-infrastruttura kulturali[58].

Id-Dispożizzjoni tal-Edukazzjoni tal-Arti

Fl-2017, ġiet imwaqqfa l-Iskola tal-Arti Viżiva u Performattiva ta' Malta (MVPA) biex toffri lill-istudenti tal-iskejjel sekondarji edukazzjoni speċjalizzata fl-arti, fiż- żfin, fid-drama, fil-media u fil-mużika, flimkien ma' suġġetti tradizzjonali. Il- Kulleġġ Mikiel Anton Vassalli, imwaqqaf fl-2018, kellu l-għan li jtejjeb il-kwalità tal-edukazzjoni tal-arti. Il-PKN 2021 tipproponi network ta' Koordinaturi tal-Arti Kreattiva biex l-arti tiġi integrata fl-iskejjel, billi jaqleb minn STEM għal STEAM u jiżgura minimu ta' 60 siegħa ta' edukazzjoni tal-arti kull sena. Filwaqt li ntlaqa' tajjeb mill-edukaturi tal-arti, qam tħassib dwar il-kwalifiki tal-koordinaturi, ir- rikonoxximent tal-edukazzjoni tal-arti, il-kwistjonijiet strutturali, u l-ħtieġa għal aktar ħin tat-tagħlim iffukat fuq l-arti.[59] [60]

Il-Preservazzjoni tal-Patrimonju Kulturali

Malta rat żieda sinifikanti fil-kostruzzjoni[61], li qajmet tħassib dwar il- preservazzjoni tal-wirt kulturali[62]. Il-kritiċi jagħtu tort lill-politiki tal-ippjanar urban, l-iżvilupp eċċessiv[63], u r-rabtiet mill-qrib bejn l-iżviluppaturi, il-bordijiet, u l- politiċi[64] għal theddid għall-arkitettura vernakulari, storika, Brittanika u Modernista. Tqajmu appelli biex jiġi rivedut l-iskedar tal-assi tal-wirt għal approċċi aktar kuntestwali, inklużivi u oġġettivi[65]. Il-kritiċi jargumentaw li l-enfasi fuq il-kostruzzjoni għat-tkabbir ekonomiku għandha viżjoni qasira[66]. Is- Sovrintendenza tal-Patrimonju Kulturali (SCH) ġiet ikkritikata talli għandha inqas influwenza mill-Awtorità tal-Ippjanar fid-deċiżjonijiet dwar il-protezzjoni tal- patrimonju[67]. Fi sforz biex tiġi inċentivata l-preservazzjoni tal-wirt kulturali

---

[58] Priorities for culture in 2023 (maltatoday.com.mt)
[59] Proposals for arts education – Raphael Vella (timesofmalta.com)
[60] The national cultural policy and music's role in education (timesofmalta.com)
[61] Construction activity is up 330 per cent since 2000 (timesofmalta.com)
[62] Editorial: The battle for built heritage (timesofmalta.com)
[63] Overdevelopment: the elephant in the room (maltatoday.com.mt)
[64] Xuereb, K. (2019). Neo-colonialism in cultural governance in the EU: a Maltese case study. European Journal of Cultural Management and Policy, 4.
[65] Zammit, N., C Bianco, L. (2023). Scheduling Heritage in Malta: The Perspective of Heritage Professionals. Periodica Polytechnica Architecture, 54(2), 157-166.
[66] Ebejer, J. (2019). Urban heritage and cultural tourism development: a case study of Valletta's role in Malta's tourism. Journal of Tourism and Cultural Change, 17(3), 306-320.
[67] Planning strains Heritage Superintendence's resources (maltatoday.com.mt)

urban, il-Gvern introduċa eżenzjonijiet mit-taxxa fuq il-proprjetà fl-2021[68]. Il- proposti tal-PKN 2021 jinkludu standards tad-disinn trasparenti, kumitat konsultattiv tas-soċjetà ċivili, enfasi fuq l-użu mill-ġdid, żieda fir-riżorsi tal-SCH, Inventarju Pubbliku tal-Assi Kulturali, reviżjonijiet tal-għoli tal-bini, u involviment tal-komunità fiż-Żoni ta' Konservazzjoni Urbana (UCA).

L-Infrastruttura Kulturali

F'dawn l-aħħar snin, Malta għamlet investimenti kapitali sostanzjali fl-infrastruttura kulturali tagħha. Proġetti notevoli jinkludu r-rilokazzjoni tal-Mużew Nazzjonali tal-Belle Arti għall-MUŻA, t-twaqqif tal-Malta International Contemporary Arts Space (MICAS), u l-evoluzzjoni tal-Esperjenza tal-Karnival ta' Malta, li issa tinkludi villaġġ tal-karnival. Madankollu, dan tal-aħħar iffaċċja dewmien minħabba skoperti arkeoloġiċi u l-ħtieġa għal finanzjament addizzjonali tal-UE.[69] Dawn l-investimenti bla dubju saħħew it-turiżmu u l-ekonomija. Barra minn hekk, huma jitfgħu wkoll dawl fuq l-urġenza li tiġi appoġġjata l-espressjoni artistika kontemporanja fl-arti viżiva u performattiva. Il-Politika Kulturali Nazzjonali tal-2021 tirrikonoxxi l-importanza tal-investiment fl-infrastruttura kulturali fit-trawwim tal-koeżjoni soċjali u r-responsabilizzazzjoni tal-komunità. Il-politika tissuġġerixxi ċentri kulturali flessibbli u mmexxija mill-komunità operati kemm minn entitajiet pubbliċi kif ukoll minn entitajiet indipendenti biex jissodisfaw il-ħtiġijiet tas-soċjetà li qed jevolvu. Fl-2022, il-proposta tal-Gvern biex isaqqaf u jimmodernizza l-Pjazza Teatru Rjal (eks Royal Opera House) li qiegħda fil-miftuħ qajmet kontroversja, peress li tinvolvi tħassib dwar il - preservazzjoni storika u l-impatti potenzjali fuq l-utenti u n-negozji[70].

3.3 Il-Kooperazzjoni Kulturali Internazzjonali

Malta kienet impenjata b'mod attiv fit-tfassil ta' approċċ orjentat lejn l-UE għar-relazzjonijiet kulturali internazzjonali, b'mod partikolari fil-promozzjoni tad- djalogu interkulturali fir-reġjun Ewro-Mediterranju. B'mod partikolari, fl-2016, il- Ministeru għall-Affarijiet Barranin, f'kollaborazzjoni mal-Fondazzjoni Anna Lindh u l-istituzzjonijiet reġjonali, ospita l-MED FORUM, filwaqt li enfasizza s-sinifikat tad-djalogu interkulturali fost l-isfidi reġjonali.

Matul il-Presidenza tal-Kunsill tal-Unjoni Ewropea fl-2017, Malta organizzat forum li laqqa' flimkien il-Ministeri għall-Kultura u l-Affarijiet Barranin tal-Istati Membri tal-UE u l-partijiet interessati kulturali biex jiddiskutu u jadottaw approċċ strateġiku għar-relazzjonijiet kulturali internazzjonali. Dan l-approċċ witta t-triq għal impenn aktar koordinat u li jħalli impatt fid-diplomazija kulturali.

---

[68] Explained: How the VAT grant scheme for home restoration works (timesofmalta.com)
[69] Whatever happened to the promised Carnival Village? (timesofmalta.com)
[70] 80 years after Opera House bombing, public unhappy with open-air theatre (timesofmalta.com)

Mument deċiżiv għall-pożizzjoni ta’ Malta fi ħdan il-politika kulturali globali kien meta ospitat is-7 Summit Dinji dwar l-Arti u l-Kultura fl-2016, li enfasizza l- kontributi tagħha għat-tfassil tal-politiki kulturali globali. Dan iġġenera attenzjoni sinifikanti fid-dawl tal-Kapitali Ewropea tal-Kultura li kellha ssir inqas minn sentejn wara u li mmarkat opportunità oħra għal aktar kooperazzjoni kulturali internazzjonali. Żviluppi oħra ta’ politika f’dawn l -aħħar għaxar snin jinkludu t- twaqqif ta’ fond għall-esportazzjoni kulturali, u t-twaqqif tal-Fond għad- Diplomazija Kulturali fi ħdan il-Ministeru għall-Affarijiet Barranin, li jistabbilixxi punt fokali għall-internazzjonalizzazzjoni fil-Kunsill Malti għall-Arti , u s-sħubija fin-network l-Istituti Nazzjonali tal-Unjoni Ewropea għall-Kultura (EUNIC) li wassal għat-tnedija tal-EUNIC Malta Cluster fl-2021.

L-organizzazzjonijiet kulturali pubbliċi ta’ Malta wrew il-kapaċità tagħhom li jilħqu udjenzi internazzjonali permezz ta’ proġetti u żjarat, b’enfasi fuq l -internazzjonalizzazzjoni. Ir-ritorn tal-Padiljun Nazzjonali ta’ Malta fil-Biennale ta’ Venezja fl-2017 wara waqfa ta’ 17-il sena mmarka pass importanti, b’Malta żżomm il-preżenza tagħha f’edizzjonijiet sussegwenti b’akklamazzjoni kritika [71]. Barra minn hekk, il-MUŻA (il-Mużew tal-Arti tal-Komunità Nazzjonali) nieda l- ewwel edizzjoni tal-Biennale ta’ Malta 2024 taħt il-patroċinju tal-UNESCO f’isem Heritage Malta u l-Kunsill Malti għall-Arti fl-2023 b’sejħa miftuħa għall-artisti internazzjonali biex jissottomettu x-xogħlijiet li se jiġu esebiti[72].

[71] The Malta Pavilion at the Venice Biennale (timesofmalta.com)
[72] Malta Biennale call for artists | ASEF culture360

4. L-Istituzzjonijiet Kulturali

4.1 Ħarsa Ġenerali

F'konformità mal-Att tal-Kunsill Malti għall-Arti (2015), il-Gvern Malti stabbilixxa għadd ta' Organizzazzjonijiet Kulturali Pubbliċi (PCOs) li jaqgħu taħt il -kappa tal- Kunsill Malti għall-Arti. Inizjalment magħmula minn seba' organizzazzjonijiet li jaħdmu fl-oqsma tat-teatru, il-mużika u ż-żfin, minn dak iż-żmien 'l hawn, dawn żdiedu għal ħdax-il organizzazzjoni wara t-twaqqif tal-KorMalta (Kor Nazzjonali ta' Malta), l-Ispazju Internazzjonali tal-Arti Kontemporanja ta' Malta (MICAS), u t-Teatru Malta (il-Kumpanija tat-Teatru Nazzjonali ta' Malta), fost l-oħrajn. L-aktar żvilupp strutturali reċenti fl-2023 ra t-tliet PCOs li jispeċjalizzaw fl-arti performattiva (jiġifieri KorMalta, ŻfinMalta (il-Kumpanija Nazzjonali taż-Żfin ta' Malta) u Teatru Malta) jingħaqdu flimkien biex jiffurmaw l-Aġenzija Nazzjonali tal-Arti Performattiva(ANAP) li se tipprovdi qafas legali, amministrattiv u organizzattiv[73]. Dawn il-ħdax-il Organizzazzjoni Kulturali Pubblika jiffurmaw il- bażi tal-infrastruttura kulturali nazzjonali tal-pajjiż, li topera bħala l-punti fokali għall-investiment tal-Istat f'diversi forom ta' prattika kreattiva, kif ukoll il -ġestjoni ta' għadd ta' postijiet kulturali ewlenin, inklużi teatri u spazji ta' prestazzjoni.

Minbarra dawn l-Organizzazzjonijiet Kulturali Pubbliċi, firxa ta' korpi pubbliċi oħra joperaw fil-qasam tal-kultura jew direttament taħt il-kappa tal-Ministeru għall-Wirt Nazzjonali, l-Arti u l-Gvern Lokali, jew bħala parti mill-portafoll ta' Ministeri oħra. Dawn jinkludu l-Heritage Malta, is-Sovrintendenza tal-Patrimonju Kulturali, l-Arkivji Nazzjonali, il-Libreriji ta' Malta, il-Kummissjoni Maltija għall- Films, u l-Fondazzjoni tas-Snajja' ta' Malta, fost l-oħrajn.

Il-preżenza ta' organizzazzjonijiet kulturali privati, li primarjament joperaw jew bħala kumpaniji bi skop ta' qligħ jew NGOs u organizzazzjonijiet volontarji, hija madankollu essenzjali għal settur kulturali vibranti. Ħafna organizzazzjonijiet kulturali privati joperaw il-programmi u l-prestazzjonijiet tagħhom stess, għalkemm spiss ikun hemm sovrapożizzjoni ma' istituzzjonijiet pubbliċi jew billi jirċievu finanzjament permezz ta' skemi ta' finanzjament pubbliku (pereżempju , bħal dawk operati mill-Kunsill Malti għall-Arti), jew permezz ta' xogħol ikkummissjonat direttament minn istituzzjonijiet pubbliċi. L-istituzzjonijiet pubbliċi, min-naħa tagħhom, għandhom il-mandat li jsegwu u jniedu kollaborazzjonijiet u sħubijiet ġodda ma' organizzazzjonijiet privati, u ta' spiss jiżviluppaw sħubijiet u koproduzzjonijiet ma' organizzazzjonijiet kulturali privati meta jwettqu l-programmazzjoni tagħhom stess.

---

[73] New National Agency for the Performing Arts, bringing together KorMalta, TeatruMalta and ZfinMalta, unveiled | IFACCA - International Federation of Arts Councils and Culture Agencies

4.2 Id-Data dwar uħud mill-Istituzzjonijiet Kulturali Pubbliċi u Privati

Tabella 1: L-Istituzzjonijiet Kulturali, abbażi tas-Settur u d-Dominju

Dominju	*Istituzzjoni kulturali (Sottodominju)*	*Settur Pubbliku*		*Settur Privat*	
		Numru (SENA)	*Numru (SENA, fil-5 snin ta' qabel))*	*Numru (SENA)*	*Numru (YEAR, fil-5 snin ta' qabel)*
Wirt Kulturali	*Siti ta' wirt kulturali (rikonoxxuti)*	***N/A***	***N/A***	***2,361 (2021)****	***2,361 (2017)****
	Siti arkeoloġiċi	***25 (2022)***	***25 (2017)***	***19 (2021)*****	***21 (2016)*****
Mużewijiet	*Istituzzjonijiet tal-mużewijiet*	***22 (2022)***	***21 (2017)***	***N/A***	***N/A***
Arkivji	*Istituzzjonijiet tal-arkivji*	***2 (2022)***	***2 (2022)***	***N/A***	***N/A***
Arti Viżiva	*Galleriji tal-arti pubblika / swali tal-wirjiet*	***N/A***	***N/A***	***N/A***	***N/A***
Arti Performattiva	*Spazji xeniċi u stabbli għat-teatru*	***28 (2017) *******	***25 (2012)******	***50 (2017) *******	***47 (2012)******
	Swali tal-kunċerti	***0***	***0***	***0***	***0***
	Kumpaniji teatrali	***1***	***1 (2017)***	***N/A***	***N/A***
	Kumpaniji taż-żfin u tal-ballet	***1 (2022)***	***1 (2017)***	***N/A***	***53 (2013)*******
	Orkestri sinfoniċi	***2 (2022)***	***2 (2022)***	***0***	***0***
Libreriji	*Libreriji*	***57 (2021)***	***56 (2017)***	***N/A***	***N/A***
Awdjoviżiv	*Ċinema*	***1 (2021)***	***1 (2019)***	***5 (2021)***	***5 (2019)***
	Organizzazzjonijiet tax-xandir	***2 (2022)***	***6 (2022)***	***6 (2022)***	
Interdixxiplinari	*Ċentri Soċjokulturali / djar kulturali*	***1 (2022)***	***1 (2017)***	***N/A***	***N/A***

* Id-*data* sħiħa mhijiex disponibbli. Dawn iċ-ċifri jirreferu għan-numru ta' siti ta' sinifikat ta' wirt kulturali elenkati fl-Inventarju Nazzjonali tal-Wirt Kulturali, irrispettivament minn

jekk humiex proprjetà/immaniġġjati mill-Istat jew minn individwi jew organizzazzjonijiet privati.

** Id-*data* sħiħa mhijiex disponibbli. Dawn iċ-ċifri jirreferu għan-numru ta' siti arkeoloġiċi proprjetà tal- Istat mgħoddija lil organizzazzjonijiet privati permezz ta' atti ta' Kurazija mis-Sovrintendenza tal- Patrimonju Kulturali. Is-Sovrintendenza tistma li hemm total ta' 1,353 sit arkeoloġiku f'Malta.

*** Dan jirreferi għan-numru ta' teatri, mhux speċifikament kumpaniji teatrali.

**** Din iċ-ċifra tirreferi għan-numru totali ta' kumpaniji/istituzzjonijiet taż-żfin, irrispettivament minn jekk humiex proprjetà/immaniġġjati mill-Istat jew minn individwi jew organizzazzjonijiet privati.

Sorsi: Is-Sovrintendenza tal-Patrimonju Kulturali, Heritage Malta, l-Uffiċċju Nazzjonali tal-Istatistika, il-Libreriji ta' Malta, l-Awtorità tax-Xandir

***** Dan jirreferi għal numru ta' teatri u b'differenza mid-*data* tal-2012, din hija derivata minn katalgu ppubblikat mill-Fondazzjoni Valletta 2018 wara eżerċizzju ta' mmappjar.

Sorsi: Is-Sovrintendenza tal-Patrimonju Kulturali, Heritage Malta, l-Uffiċċju Nazzjonali tal-Istatistika, il-Libreriji ta' Malta, il-Fondazzjoni Valletta 2018, l-Awtorità tax-Xandir

5. Il-Finanzjarjament Kulturali

5.1 Ħarsa Ġenerali

Il-finanzjament kulturali pubbliku f'Malta jitqassam kompletament mill-Gvern ċentrali jew permezz ta' nefqa diretta jew permezz ta' allokazzjoni baġitarja lil entitajiet pubbliċi, aġenziji u kunsilli lokali/reġjonali. Kien hemm żidiet sinifikanti fl-allokazzjonijiet baġitarji nazzjonali ddedikati għas-settur kulturali f'dawn l-aħħar snin bin-nefqa totali tal-Gvern tiżdied bi 302 % f'għaxar snin (bejn l-2013 u l-2023). Filwaqt li kien hemm żieda rreġistrata sena wara sena għall-aħħar għaxar snin, ħlief għall-2023, seħħew żidiet notevoli fl-2016 (39 %), fl-2017 (21 %) u fl-2019 (21.5 %) — fil-biċċa l-kbira attribwiti għal investimenti marbuta ma' proġetti kulturali ta' restawr u riġenerazzjoni, Valletta 2018 ECoC, ir-ristrutturar u t-twaqqif ta' istituzzjonijiet kulturali nazzjonali, proġetti kapitali u programmi ta' finanzjament. F'termini relattivi, mill-2017 'l hawn, il-perċentwal tan-nefqa totali tal-Gvern allokata għas-settur kulturali kien ta' aktar minn 1.5 % u baqa' hekk minn dak iż-żmien 'l hawn. Madankollu, skont ix-xejriet ġenerali fin-nefqa tal- Gvern mill-pandemija tal-COVID-19, l-allokazzjonijiet baġitarji mill-2021 naqsu, filwaqt li l-baġit tal-2022 għall-kultura kien jinkludi allokazzjonijiet ġodda mmirati biex jagħtu spinta lill-appoġġ finanzjarju lil dawk l-aktar milquta ħażin mill-kundizzjonijiet u r- restrizzjonijiet tal-pandemija. Madankollu, ix-xokkijiet ekonomiċi li rriżultaw mill- pandemija u l-pressjonijiet inflazzjonarji globali sussegwenti nħassu fil-biċċa l-kbira fl- allokazzjonijiet baġitarji tal-2023 peress li tnaqqis ġie rreġistrat għall-ewwel darba f'għaxar snin — minkejja li t-tnaqqis huwa minimu meta mqabbel maż-żidiet fis- sentejn preċedenti (tnaqqis ta' 1.4 % meta mqabbel maż-żieda ta' 14 % fl-2022 u żieda ta' 7 % fl-2021). Madankollu, skont il-PKN 2021, l-impenn ta' politika mill-Gvern jibqa' biex l-allokazzjoni baġitarja għall-kultura tilħaq mill-inqas 2 % tan-nefqa totali.

Il-maġġoranza tal-programmi kompetittivi ta' finanzjament allokati għas-settur kulturali, huma ġestiti mill-Kunsill Malti għall-Arti li bħalissa huwa responsabbli għal 17-il skema ta' finanzjament, li wħud minnhom huma f'kollaborazzjoni ma' entitajiet oħra biex jappoġġjaw intrapriżi kreattivi, organizzazzjonijiet volontarji, kollettivi u individwi fl-iżvilupp professjonali tagħhom, in-nefqa kapitali, il-proġetti artistiċi, il-bini tal-kapaċitajiet u l-inizjattivi ta' mobbiltà internazzjonali. Matul il-perjodu definit mir-restrizzjonijiet tal-pandemija, il-Kunsill kien responsabbli għal skemi speċifiċi ta' appoġġ finanzjarju mmirati biex itaffu l-effetti fuq avvenimenti artistiċi u kulturali li huma miftuħa għall-pubbliku. Entitajiet oħra li jaqgħu taħt Ministeri oħra kkollaboraw mal- Kunsill Malti għall-Arti. L-Organizzazzjonijiet Kulturali Pubbliċi fi ħdan il-mandat tal- Kunsill Malti għall-Arti, jiffinanzjaw ukoll direttament proġetti kulturali permezz ta' sejħiet miftuħa, kummissjonijiet jew metodi ta' koproduzzjoni u d-Direttorat tal-Kultura minn ġewwa l-Ministeru responsabbli għall-Kultura jiġġestixxu l-programm Culture Pass f'kollaborazzjoni mal-Kunsill Malti għall-Arti. Entitajiet pubbliċi minn portafolli ministerjali oħra li huma wkoll responsabbli għall-finanzjament pubbliku għas-settur

kulturali jinkludu l- Kummissjoni Maltija għall-Films, l-Awtorità Maltija għat-Turiżmu, il-Kunsill Nazzjonali tal-Ktieb, id-Direttorat tal-Wirt Kulturali (il-Ministeru għall- Għawdex) u l-Fondazzjoni tas-Snajja' ta' Malta.

Filwaqt li l-isponsarjar u d-donazzjonijiet privati lejn is-settur kulturali mhumiex meqjusa bħala sinifikanti u okkorrenza komuni f'Malta, kien hemm miżuri fil-livell ta' politika biex jinċentivawhom aktar. Fl-2016, il-Kunsill Malti għall-Arti ħabbar tnaqqis tat-taxxa ta' 150 % fuq donazzjonijiet lil organizzazzjonijiet kulturali volontarja u organizzazzjonijiet kulturali pubbliċi, li permezz tiegħu l-kumpaniji setgħu jitolbu donazzjonijiet ta' 150 % fuq l-introjtu tagħhom. Dan jirriżulta f'ammont totali donat ta' EUR 3.2 miljun bejn l-2016 u l-2021 b'żieda rreġistrata kull sena ħlief għall-2021. Sentejn wara, il-Ministeru għal Għawdex nieda d-Dwejra Opportunity Fund li kien jinvolvi kofinanzjament mill-Gvern għal donazzjonijiet lejn ir-riċerka dwar il-wirt kulturali u naturali f'Għawdex. Għadd ta' banek u fondazzjonijiet privati stabbiliti minn kumpaniji u intraprendituri jappoġġjaw ukoll proġetti tal-arti u kulturali. Uħud mill-aktar attivi jinkludu l-Fondazzjoni Alfred Mizzi, il-Fondazzjoni Farsons u l-Fondazzjoni Ewropea għall-Appoġġ tal-Kultura. L-ebda *data* komprensiva ma hija disponibbli għall-pubbliku f'dan ir-rigward.

5.2 In-Nefqa Kulturali Pubblika abbażi tal-livell ta' gvern

Tabella 2: In-Nefqa Kulturali Pubblika abbażi tal-livell ta' gvern *f'EUR, 2022 u 2017*

Livell ta' gvern	**Nefqa kulturali pubblika, 2022**		**Nefqa kulturali pubblika, 2017**	
	F'EUR	**% tas-sehem totali**	**F'EUR**	**% tas-sehem totali**
Stat	110 804 000	1.7 %	63 597 000	1.6 %
Reġjonali				
Lokali				
TOTAL	110 804 000		63 597 000	100 %

Sors: Ministeru għall-Finanzi u l-Impjiegi, Kunsill Malti għall-Arti (2022) Nota:

* Fid-data tan-nefqa

5.3 In-Nefqa Kulturali Pubblika għal kull settur

Tabella 3: In-Nefqa Kulturali Pubblika: abbażi tas-settur, f'EUR, 2020 u 2015

Qasam / Dominju	**Nefqa kulturali pubblika, 2022**		**Nefqa kulturali pubblika, 2017**	
	F'EUR	**% tas-sehem totali***	**F'EUR**	**% tas-sehem totali***
Wirt Kulturali	42 512 000**	38.4 %	24 180 000**	38 %
Mużewijiet	1 150 000	1.04 %	1 350 000	2.12 %
Arkivji	1 220 000	1.1 %	710 000	1.12 %
Arti Viżiva + Arti Performattiva	32 590 000***	29.4 %	15 882 000***	25 %
Awdjoviżiv + multimedjali	26 967 000	24.3 %	15 426 000	24.3 %
Interdixxiplinari Soċjokulturali Relazzjonijiet kulturali ma' pajjiżi oħra Amministrattiv Edukazzjoni Kulturali	6 365 000****	5.7 %	6 049 000****	9.5 %
TOTAL	110 804 000		63 597 000	100 %

Sors: Il-Ministeru għall-Finanzi u l-Impjiegi (Malta)

* It-total jitqies bħala nefqa kulturali pubblika totali

** Dan jinkludi wkoll l-allokazzjonijiet baġitarji li huma marbuta ma' mużewijiet, madankollu ġestiti minn istituzzjonijiet tal-wirt kulturali, u għalhekk ma jistgħux jiġu sseparati mill-ammont totali.

*** Ma kienx possibbli li l-arti viżiva u performattiva jiġu separati peress li l-allokazzjonijiet isiru lejn programmi ta' finanzjament jew festivals li jkopru l-forom u l-istituzzjonijiet kollha tal-arti li jispeċjalizzaw kemm fl-arti viżiva kif ukoll fl-arti performattiva. Is-separazzjoni ta' dawk li jispeċjalizzaw fi kwalunkwe waħda minnhom kienet twassal għal ċifri qarrieqa peress li l-maġġoranza tal-allokazzjoni mhijiex lejn forma speċifika tal-arti.

***** Dan ma jinkludix allokazzjonijiet tar-relazzjonijiet kulturali internazzjonali peress li dan huwa inkluż fl-arti viżiva/performattiva.

****** L-edukazzjoni kulturali hija inkorporata fl-allokazzjonijiet tal-kategoriji preċedenti u d-*data* pprovduta ma tippermettix tali separazzjoni.

6. Il-Leġiżlazzjoni dwar il-Kultura

6.1 Ħarsa ġenerali lejn il-Leġiżlazzjoni Kulturali Nazzjonali

Dawn l-aħħar snin raw għadd ta' bidliet leġiżlattivi li b'xi mod kellhom impatt fuq is- settur kulturali. Eżempju notevoli ta' dan huwa l-introduzzjoni tal-Att dwar il-Media u l-Malafama (2018) minflok l-Att dwar l-Istampa, li wassal għat-tneħħija tal-libelli kriminali u referenzi għal "reati ta' moralità pubblika jew diċenza"[74], akkuża li xi kultant żmien nġiebet kontra artisti u kittieba fis-snin ta' qabel din il-bidla. Dan kien preċedut minn abbozz ta' liġi separat, introdott fl-2016, li ddekriminalizza ż-żebliħ tar-reliġjoni[75], u effettivament temm l-akkuża tal-blasfemija. L-implikazzjonijiet prattiċi ta' din il-leġiżlazzjoni l-ġdida ġew ittestjati fl-2020, meta, karru tal-karnival li kien jinvolvi l-Arċisqof ta' Malta b'rabta ma' dar Kattolika tat-tfal involuta fi skandlu ta' abbuż tat-tfal ġie pprojbit milli jipparteċipa fil-parata tal-karnival mill-Ministru għall-Kultura u l-organizzaturi tal-avvenimenti, bl-argument li l-karru kien malafamanti. Il-karru eventwalment ipparteċipa fil-parata, iżda biss ladarba r-referenza għad-dar tat-tfal tneħħiet[76].

Matul dan il-perjodu ġew introdotti emendi legali minuri oħra biex jappoġġjaw forom differenti ta' prattika kreattiva jew biex ineħħu l-ostakli li kienu meqjusa bħala esaġerati u li m'għadhomx jintużaw. Ir-rikonoxximent tal-Psikoterapisti tal- Arti Kreattivi skont l- Att dwar il-Professjonijiet tal-Psikoterapiji fl-2019[77] kien pass importanti biex jiġi pprovdut il-qafas regolatorju meħtieġ biex il-professjonisti f'dan il-qasam joperaw. Wara li din l-emenda daħlet fis-seħħ, it-terapija tal-arti issa hija rregolata mill-Bord dwar il-Professjoni tal-Psikoterapija fi ħdan il-Ministeru għall-Politika Soċjali u d-Drittijiet tat- Tfal, bl-istess mod bħal forom oħra ta' prattika psikoterapewtika. Fl-2018 ġew ippromulgati serje ta' emendi għar-Regolamenti biex jinżamm il-Bon Ordni f'Lokalitajiet ta' Divertiment[78] wara protesti minn DJs u mużiċisti lokali, li argumentaw li r- regolamenti għamlu l-organizzazzjoni ta' avvenimenti mużikali projbittivi. L-emendi introdotti naqqsu l-garanzija bankarja meħtieġa minn persuni li jorganizzaw avvenimenti mużikali f'postijiet fil-miftuħ mhux liċenzjati iżgħar minn 750 metru kwadru minn €11,000 għal €5,000.

Fl-2019, ġew introdotti serje ta' emendi għall-Att dwar il-Wirt Kulturali tal-2002 biex il-wirt kulturali ta' taħt l-ilma jiġi rikonoxxut speċifikament bħala forma ta' wirt li jirċievi

---

[74] https://timesofmalta.com/articles/view/criminal-libel-is-history-as-new-media-law-comes-intoforce.679111
[75] https://timesofmalta.com/articles/view/bill-decriminalising-vilification-of-religion-approved-asad-day-for.618649
[76] Banned: carnival float linking Archbishop and home to child abuse (timesofmalta.com), Censorship in Malta: from 'Li tkisser sewwi' to a carnival pastiche (maltatoday.com.mt)
[77] National Cultural Policy (2021)
[78] Organising small parties will no longer require €11,000 bank guarantee (maltatoday.com.mt)

protezzjoni permezz tal-kustodja tas-Sovrintendenza tal-Patrimonju Kulturali[79]. Qabel dan, il-wirt kulturali ta' taħt l-ilma ma kienx protett formalment. Emendi oħra f'dan l-abbozz ta' liġi kienu jinkludu s-simplifikazzjoni tal-proċess li permezz tiegħu jinħarġu l-mandati lill-konservaturi u lir-restawraturi, kif ukoll l-iżvilupp ta' reġistru nazzjonali għall-entitajiet u l-NGOs kollha li joperaw fil-qasam tal-wirt kulturali.

Sadanittant, emendi legali oħra fittxew li jipproteġu l-introjtu li l-artisti u l-prattikanti kreattivi jirċievu minn royalties relatati ma' xogħolhom. It-traspożizzjoni tad-Direttiva Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Awtur tal-2019 dwar is-Suq Uniku Diġitali hija maħsuba biex tappoġġja l-flussi tal-introjtu tal-artisti derivati mill-użu tal-ħidma tagħhom fuq pjattaformi online. Il-Kunsill Nazzjonali tal-Ktieb introduċa l-Jeddijiet tas-Self Pubbliku fil-libreriji pubbliċi fl-2014, u aktar tard estenda l-iskema biex tapplika wkoll għal-librerija tal-Università ta' Malta fl-2021[80], u b'hekk żgura li l-awturi jiġu remunerati kif xieraq għax-xogħol tagħhom li jiġi misluf. Il-Kunsill abbozza wkoll qafas legali għall-istandards bażiċi fl-industrija tal-pubblikazzjoni li nħareġ għall-konsultazzjoni pubblika fl-2020. Fost affarijiet oħra, dan il-qafas ifittex li jistabbilixxi awtonomija akbar għall-Kunsill innifsu, kif ukoll li jiżgura li d-detenturi tad-drittijiet jiġu remunerati għall-użu tax-xogħol tagħhom fis-sistema edukattiva pubblika, u jipprovdi inċentivi tat-taxxa għall-awturi u l-pubblikaturi, inkluż l-eżenzjoni tal-pagamenti tar-royalties mit-taxxa fuq l-introjtu u li l-pubblikaturi jitħallew jitolbu rifużjoni tat-taxxa ta' 200 % fuq ir-royalties imħallsa lill-awturi[81]. Bl-istess mod emenda legali għall-Att dwar it-Taxxa fuq l-Introjtu, irriżultat f'rata mnaqqsa tat-taxxa fuq l-introjtu ta' 7.5 % fuq l-attività artistika mis-sena bażi 2022, wara t-tħabbira tal-baġit nazzjonali f'Ottubru 2021 — li daħal fis-seħħ fl- 2023[82].

F'Settembru 2022, il-Gvern wiegħed li jistabbilixxi l-libertà tal-istampa fil-kostituzzjoni ta' Malta permezz ta' sensiela ta' riformi tal-media introdotti wara r-rakkomandazzjonijiet ta' inkjesta pubblika dwar il-qtil ta' Daphne Caruana Galizia[83]. Minbarra r-rikonoxximent formali tar-rwol tal-media bħala għassies pubbliku, dawn ir-riformi jemendaw ukoll id-definizzjoni tal-Libertà tal-Espressjoni f'konformità mal-Artikolu 11 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-UE.

Aktar reċentement il-Kamra tar-Rappreżentanti Maltija approvat b'mod unanimu abbozz ta' liġi ġdid immirat lejn it-tisħiħ tal-libertà tal-espressjoni artistika, wara t-tielet qari tagħha f'Lulju 2023. L-abbozz ta' liġi għandu l-għan li jipproteġi lill-artisti mill-prosekuzzjoni għal xogħolhom. Hija tintroduċi dispożizzjonijiet ġodda fil-Kodiċi Kriminali u fl-Att dwar il-Komunikazzjonijiet Elettroniċi, li jiddikjaraw li l-liġi m'għandhiex ixxekkel l-espressjoni artistika, satirika jew komika[84]. Ir-referenzi għal "kredibbli" u

[79] The Cultural Heritage (Amendment) Bill - The Malta Independent
[80] Public Lending Rights | Kunsill Nazzjonali Tal-Ktieb
[81] Draft law on basic standards in the publishing industry, digital copyright (timesofmalta.com)
[82] Benefit from a reduced tax rate as a creative practitioner
[83] Free press to be protected under constitution in media reform
[84] Bill protecting artistic expression receives unanimous parliamentary approval

"realistiċi" għandhom jitqiesu mill-pulizija u mill-ġudikatura fl-interpretazzjoni tat-theddid li għalih jistgħu jsiru lmenti.

6.2 Ħarsa ġenerali lejn il-Leġiżlazzjoni Kulturali Internazzjonali

Din li ġejja hija lista mhux eżawrjenti ta' trattati, konvenzjonijiet, ftehimiet internazzjonali u sħubijiet relatati mal-kultura li l-Istat Malti daħal għalihom matul is-snin. Ftehimiet ta' kooperazzjoni kulturali bilaterali ma' stati individwali mhumiex inklużi.

- Malta tingħaqad mal-UNESCO (1965). Fl-2013, Malta ħatret Monsinjur bħala Ambaxxatur Malti għall-UNESCO, mossa kontroversjali li wasslet lil diversi organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili li joperaw fil-qasam tal-wirt biex iqajmu dubji dwar is-separazzjoni tal-Knisja u l-Istat fl-istituzzjonijiet ta' Malta.
- Malta tiffirma u tirratifika l-Konvenzjoni Kulturali Ewropea tal-Kunsill tal-Ewropa (1966)
- Malta tirratifika l-Konvenzjoni Ewropea dwar il-Protezzjoni tal-Wirt Arkeoloġiku (1971)
- Malta tirratifika l-Konvenzjoni dwar il-Protezzjoni tal-Patrimonju Dinji Kulturali u Naturali (1978)
- Malta tiffirma u tirratifika l-Konvenzjoni dwar il-Protezzjoni tal-Patrimonju Arkitettoniku tal-Ewropa (1990)
- Malta tiffirma l-Karta tal-Kunsill tal-Ewropa għal-Lingwi Reġjonali jew Minoritarji (1992). Sal-lum, dan għadu ma ġiex ratifikat.
- Malta tiffirma l-Konvenzjoni Ewropea dwar il-Pajsaġġ (2000). Sal-lum, Malta għadha wieħed minn żewġ pajjiżi biss li ma wettqux il-proċess ta' ratifika. Il- Politika Kulturali Nazzjonali ta' Malta 2021 twiegħed li tagħmel dan b'urġenza.
- Malta tiffirma l-Konvenzjoni dwar il-Protezzjoni u l-Promozzjoni tad-Diversità tal-Espressjonijiet Kulturali (2006). Sal-lum, dan għadu ma ġiex ratifikat. Il-Politika Kulturali Nazzjonali ta' Malta 2021 twiegħed li tirratifika din il-konvenzjoni fis-snin li ġejjin.
- Malta tirratifika l-Konvenzjoni tan-Nazzjonijiet Uniti dwar id-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità (2012). Din il-konvenzjoni hija kkwotata bħala influwenza ta' gwida fuq il-Politika Kulturali Nazzjonali ta' Malta tal-2011.
- Malta tirratifika l-Konvenzjoni għall-Ħarsien tal-Patrimonju Kulturali Intanġibbli (2017) u tibda taħdem fuq l-iżvilupp ta' Inventarju Nazzjonali tal-Assi Intanġibbli[85] permezz tat-twaqqif tal-Bord tal-Wirt Kulturali Intanġibbli taħt l-awspiċji tal-Ministeru għall-Wirt Nazzjonali, l-Arti u l-Gvern Lokali[86].

---

[85] National Inventory | Intangible Heritage (ichmalta.org)

[86] Board set up to implement national intangible cultural heritage policy - The Malta Independent

- Malta tirratifika l-Konvenzjoni dwar il-Protezzjoni tal-Wirt Kulturali ta’ Taħt l-Ilma (2021)